

**ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ**

**Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ**

**ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 7 ΙΟΥΝΙΟΥ 2019**

**ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:**

**ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ**

**ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΕΞΙ (6)**

**ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΠΛΗΡΕΙΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ**

**A1.** Ο Norberto Bobbio στο κείμενό του καταγράφει τα ιδανικά που χρειάζεται να χαρακτηρίζουν τους δημοκρατικούς πολίτες. Αρχικά, επισημαίνει την αναγκαιότητα αυτών των ιδανικών, τα οποία προέκυψαν έπειτα από έντονες ιδεολογικές ζυμώσεις. Ως πρωταρχικό ιδανικό απαριθμείται αυτό της ανοχής, το οποίο απειλείται σήμερα από τον θρησκευτικό φανατισμό, υπονομεύοντας την ειρήνη. Ακολουθεί αυτό της μη βίας, απαραίτητη προϋπόθεση για την ομαλή διαδοχή της εξουσίας σε ένα δημοκρατικό πολίτευμα και για τη διασφάλιση της αρμονικής κοινωνικής συμβίωσης. Εξίσου αναγκαίο κρίνεται και το ιδανικό της απρόσκοπτης ιδεολογικής αντιπαράθεσης, που οδηγεί στην «αναίμακτη» αλλαγή παγιωμένων αντιλήψεων στο καθημερινό «γίγνεσθαι». Τέλος, τονίζεται από τον δοκιμιογράφο ότι το ιδανικό της αδελφосύνης, ιδιαίτερα σήμερα, είναι σημαντικό να κατευθύνει τη συμπεριφορά των δημοκρατικών πολιτών στο πλαίσιο του «κοινού πεπρωμένου» που συνέχει την ανθρωπότητα.

**B1.**

**α. Σωστό**

**β. Λάθος**

**γ. Σωστό**

**δ. Σωστό**

**ε. Λάθος**

**B2. α. 3<sup>η</sup> παράγραφος:** «Ποτέ μου δεν ξεχνώ... χωρίς αιματοχυσίες.»

5<sup>η</sup> παράγραφος: «Στο έργο του... “απέραντο σφαγείο”.»

**β.** Ο συγγραφέας στην τρίτη παράγραφο επικαλείται τον Καρλ Πόπερ, για να διακρίνει τη δημοκρατική από τη μη δημοκρατική εξουσία, αναφέροντας ως χαρακτηριστικό της πρώτης τη δυνατότητα καθαίρεσης των κυβερνώντων χωρίς συγκρούσεις. Στην πέμπτη παράγραφο αναφέρεται στον Χέγκελ, για να καταδείξει το πλήθος των πολέμων που οδήγησαν στην απώλεια πολλών ανθρώπινων ζώων. Παράλληλα, ο συγγραφέας με τη χρήση της αυθεντίας επιδιώκει να προσδώσει κύρος, αξιοπιστία κι αντικειμενικότητα στα λεγόμενά του, ενισχύοντας την επιχειρηματολογία του με την επίκληση απόψεων- θέσεων καταξιωμένων στοχαστών. Επίσης, με αυτό τον τρόπο καταδεικνύεται η ευρυσέβεια και η κατάρτισή του.

### **B3. α.**

1. «... δεν ξεχνώ την **παραίνεση/ συμβουλή/ προτροπή** του Καρλ Πόπερ...»
2. «... γίνονται αντικείμενα **κοροϊδίας/ εμπαιγμού/ σαρκασμού**...»
3. «... εισήγαγαν στην ιστορία τρόπους **συνύπαρξης/ συνοίκησης/ συνδιαίτησης**...»
4. «... αυτός που μας **εναντιώνεται/ αντιστρατεύεται/ αντιτίθεται/ αντιμάχεται/ πολεμά**...»

**β. 1.** Η λειτουργία της γλώσσας είναι συνυποδηλωτική- ποιητική- μεταφορική- εικονοπλαστική- συγκινησιακή.

Μονολεκτική/ περιφραστική απόδοση της σημασίας: «ευρύ φάσμα θανατώσεων», «ευρύ πεδίο εξοντώσεων», «πεδίο έντονης βίας κι αλληλοσκοτωμών», «κρεματόριο».

**2.** Η λειτουργία της γλώσσας είναι συνυποδηλωτική- ποιητική- μεταφορική- εικονοπλαστική- συγκινησιακή.

Μονολεκτική/ περιφραστική απόδοση της σημασίας: «καθοδηγεί τη ζωή μας», «μας δείχνει τον σωστό δρόμο», «μας προσανατολίζει σωστά».

**B4. α. 1.** Υπενθυμίζεται ότι στην υποτακτική σύνδεση συνδέονται ανόμοιες προτάσεις, κύριες με δευτερεύουσες ή δευτερεύουσες ανόμοιες μεταξύ τους, με τη χρήση υποτακτικών συνδέσμων (ειδικοί, χρονικοί, αιτιολογικοί, υποθετικοί, εναντιωματικοί, τελικοί, αποτελεσματικοί, διστακτικοί).

**Ενδεικτικά παραδείγματα από το κείμενο:**

**Πρώτη παράγραφος:** «Για να έχουμε ενεργούς πολίτες, δεν χρειάζονται άραγε και ιδανικά;»

**Δεύτερη παράγραφος:** «Αν σήμερα απειλείται η ειρήνη στον κόσμο, η απειλή προέρχεται για άλλη μια φορά από τον φανατισμό, δηλαδή από την τυφλή πίστη στη δική μας αλήθεια και ότι αυτή μπορεί να επιβληθεί με τη βία.»

**Έκτη παράγραφος:** «Η αναγνώριση αυτού του γεγονότος είναι τόσο περισσότερο αναγκαία σήμερα, που καθημερινά συνειδητοποιούμε αυτό το κοινό πεπρωμένο και θα έπρεπε να ενεργήσουμε με συνέπεια όσο υπάρχει ακόμα αυτή η μικρή φλόγα της λογικής που φωτίζει την πορεία μας.»

## 2. Στοιχεία προφορικότητας:

- Χρήση α΄ ενικού/ πληθυντικού:  
**Πρώτη παράγραφος:** «άκουσα», «έχουμε».
- Χρήση β΄ πληθυντικού:  
**Πρώτη παράγραφος:** «Θέλετε να δοκιμάσουμε να τις απαριθμήσουμε;»
- Χρήση ρητορικών ερωτήσεων:  
**Πρώτη παράγραφος:** «Πώς όμως... τους κανόνες;»  
**Έκτη παράγραφος:** «Πώς όμως... σε ένα κοινό πεπρωμένο;»
- Χρήση φρασεολογίας που παραπέμπει στον καθημερινό προφορικό λόγο:  
**Δεύτερη παράγραφος:** «τα έχουμε καθημερινά μπροστά στα μάτια μας.»  
**Τρίτη παράγραφος:** «...αύριο μπορεί να πάρει τη θέση μας.»

(Τα παραπάνω παραδείγματα είναι ενδεικτικά.)

**β.** Στην πέμπτη παράγραφο η παρένθεση έχει τεθεί, προκειμένου να συμπληρώσει ο συγγραφέας την έννοια της αδελφότητας **επεξηγώντας** ότι πρόκειται για τον αντίστοιχο γαλλικό όρο («*fraternité*») κι αναφέροντας το ιστορικό πλαίσιο με το οποίο αυτός συνδέεται («*Γαλλική Επανάσταση*»).

**γ.** Η σύνταξη της φράσης είναι **ενεργητική**.

Μετατροπή σε παθητική: «Μόνο από τη δημοκρατία επιτρέπεται η διαμόρφωση και η εξάπλωση ειρηνικών επαναστάσεων...»

## Γ1. Παραγωγή κειμένου

**Επικοινωνιακό πλαίσιο:** **Άρθρο**, άρα χρειάζεται **τίτλος** (σύντομος, εύστοχος, περιεκτικός, ευρηματικός), **αφόρμηση από ένα γεγονός της επικαιρότητας στον πρόλογο**, διατύπωση γενικότερων απόψεων και κρίσεων γύρω από το εξεταζόμενο ζήτημα. Επίσης, απαιτείται κυριαρχία της αναφορικής λειτουργίας

του λόγου και χρήση λογικών μέσων πειθούς. Το κείμενο πρέπει να ακολουθεί τριμερή διάρθρωση (πρόλογος, κυρίως θέμα, επίλογος). Απαραίτητη είναι η αμεσότητα και η ζωντάνια στο ύφος του κειμένου, με τη χρήση α΄ πληθυντικού προσώπου, αλλά κατεξοχήν χρησιμοποιείται το γ΄ πρόσωπο στο κύριο μέρος, καθώς προσδίδει αντικειμενικότητα.

**ΠΡΟΛΟΓΟΣ:** Σύνδεση με την επικαιρότητα και το θέμα του αφιερώματος στην ηλεκτρονική εφημερίδα, αξιοποίηση των δεδομένων κι ενημέρωση για τα ζητούμενα.

## **Α΄ ΖΗΤΟΥΜΕΝΟ**

**Ενέργειες με τις οποίες ο πολίτης κάνει πράξη τη δημοκρατία στην καθημερινότητά του:**

- Διάλογος στην επίλυση των καθημερινών ζητημάτων και διαφορών, πολυφωνία/ πλουραλισμός.
- Σεβασμός του διαφορετικού, ανοχή, απόρριψη ρατσιστικών αντιλήψεων.
- Τήρηση νόμων- νομιμοφροσύνη και προαγωγή κοινωνικής δικαιοσύνης.
- Επιδίωξη της αξιοκρατίας.
- Πολιτικοποίηση- ενεργός συμμετοχή στα κοινά, άσκηση του δικαιώματος του «εκλέγειν κι εκλέγεσθαι», ανάληψη ρόλων κι αξιωμάτων, κριτική κι έλεγχος των φορέων εξουσίας.
- Ενημέρωση, ενδιαφέρον για τις πολιτικές εξελίξεις και τον σωστό τρόπο λειτουργίας της δημοκρατίας.
- Αποφυγή βίας και καταστρατήγησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- Υιοθέτηση πνεύματος ανθρωπισμού/ ανθρωπιστικών αξιών ως καθημερινού τρόπου ζωής (αλληλεγγύη, ανιδιοτέλεια, προσφορά, εθελοντισμός).
- Στηλίτευση λαϊκιστικών πρακτικών, που υποδαυλίζουν τον εθνικισμό και τον φανατισμό και υπονομεύουν την αρμονική συμβίωση των πολιτών.
- Ειρηνική διεκδίκηση των δικαιωμάτων και των ίσων ευκαιριών για όλους τους πολίτες.

## **Β΄ ΖΗΤΟΥΜΕΝΟ**

**Δράσεις με τις οποίες το σχολείο μπορεί να συμβάλλει στη διαμόρφωση ενεργών πολιτών με δημοκρατικό ήθος:**

- Παροχή γνώσης για τον τρόπο λειτουργίας των διαφόρων πολιτευμάτων και κατάδειξη της υπεροχής του δημοκρατικού πολιτεύματος έναντι των

- υπολοίπων μέσα από ενεργό συζήτηση/ εποικοδομητικό διάλογο, ανάθεση ομαδικών εργασιών και διοργάνωση σχετικών εκδηλώσεων στο πλαίσιο μαθημάτων, όπως η Πολιτική Παιδεία/ Αγωγή του Πολίτη, η Κοινωνιολογία, η Ιστορία, η Νεοελληνική Γλώσσα, τα Αρχαία Ελληνικά.
- Ανάδειξη της ισότητας και της αξιοκρατίας σε βασικές αρχές της οργάνωσης και της λειτουργίας του.
  - Διευθέτηση των σχολικών υποθέσεων κι άσκηση του διδακτικού έργου με κύριο μέσο τον διάλογο, ώστε τα καθημερινά ζητήματα/ διαφορές που προκύπτουν να επιλύονται με δημοκρατικό τρόπο, λειτουργώντας ως πρότυπο προς μίμηση για τους μαθητές.
  - Ουσιαστική στήριξη των παιδιών μεταναστών και προσφύγων με τη διεύρυνση των «τμημάτων υποδοχής κι ένταξης» προωθώντας την πολυπολιτισμικότητα και τον σεβασμό του διαφορετικού στους μελλοντικούς πολίτες μιας παγκοσμιοποιημένης κοινωνίας. Ενίσχυση και διεύρυνση των πρακτικών της «παράλληλης στήριξης» μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες και μαθητών με αναπηρίες («συμπεριληπτική εκπαίδευση»).
  - Συμμετοχή στη Βουλή των Εφήβων, εκπαιδευτικές εκδρομές στο Κοινοβούλιο και γνωριμία με το έργο μη κυβερνητικών οργανώσεων.
  - Εθελοντική προσφορά με ανάληψη πρωτοβουλιών από κάθε σχολική μονάδα, σε συνεργασία με την τοπική αυτοδιοίκηση και με εθελοντικές οργανώσεις.
  - Προώθηση της ελευθεροτυπίας και της ελευθεροστομίας μέσω της προαγωγής δράσεων όπως η έκδοση σχολικών εφημερίδων και περιοδικών.
  - Ενδυνάμωση και στήριξη της σωστής λειτουργίας του θεσμού των μαθητικών κοινοτήτων. Αυτές μπορούν να συμβάλλουν αποφασιστικά στη διάπλαση δημοκρατικού ήθους, γιατί:
    - αποτελούν μικρογραφία του τρόπου οργάνωσης του δημοκρατικού πολιτεύματος κι εξοικειώνουν έμπρακτα τους μαθητές με τις βασικές αρχές της λειτουργίας του (λήψη αποφάσεων βάσει διαλόγου, σεβασμός στην αντίθετη άποψη, «εκλέγειν» και «εκλέγεσθαι» κ.τ.λ.).
    - καλλιεργούν την πολιτική συνείδηση των μαθητών κι εμπνέουν πνεύμα ομαδικότητας.
    - παρωθούν τους μαθητές στην ανάληψη δράσης σε ζητήματα που αφορούν στη σχολική και στην ευρύτερη κοινότητα και προετοιμάζουν την ανάδειξή τους σε υπεύθυνους κι ενεργούς πολίτες.
    - έχουν τη δυνατότητα διασύνδεσης με την τοπική κοινότητα και τα ιδιαίτερα προβλήματά της.

**ΕΠΙΛΟΓΟΣ:** Διατύπωση συμπερασμάτων και προσωπικών σκέψεων που θα αποτελέσουν βάση για περαιτέρω προβληματισμό του αναγνώστη. Σύντομη ανακεφαλαίωση χωρίς επαναλήψεις και κλείσιμο με αισιόδοξο τόνο.

**Επιμέλεια: Ομάδα Φιλολόγων ΟιδαΝικώ**

